

BÖLÜM 9

ADÖLESAN DÖNEMDE İHMAL VE İSTİSMAR

Dilek ŞAYIK¹

GİRİŞ

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre, 18 yaşın altındaki her birey “çocuk” olarak tanımlanır (1). Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ise yaşamın ikinci on yılı yani 10-19 yaş aralığı “adölesan” olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda, çocuk kavramı genel bir kavram olup adölesan bireyleri de kapsamaktadır.

Adölesan dönem; çocukluktan yetişkinliğe geçiş sürecini ifade eden, bireyin hızlı fiziksel büyüme, hormonal değişiklikler, bilişsel gelişim, psikolojik olgunlaşma ve sosyal kimlik kazanımı gibi çok boyutlu dönüşümler yaşadığı kritik bir yaşam evresidir (2,3). Bu dönemde birey, hem bedensel hem de ruhsal açıdan önemli gelişimsel süreçlerden geçer.

Bu gelişimsel süreç, aynı zamanda çeşitli riskleri de beraberinde getirmektedir. Özellikle kötü muamele, ihmal ve istismar gibi olumsuz yaşantılar; adölesan bireyin fiziksel ve ruhsal sağlığını olumsuz yönde etkileyerek gelişimsel sürecini sekteye uğratabilir. Oysa bu dönemde karşılaşılan ölüm, hastalık ve yaralanmaların büyük bir kısmı önlenabilir ya da tedavi edilebilir niteliktedir (2). Bu nedenle, adölesanların korunması ve desteklenmesi hem bireysel gelişim hem de toplum sağlığı açısından büyük önem taşımaktadır. Bu bölümde, çocuğa kötü muamele, ihmal ve istismarın türleri, nedenleri ve koruyucu faktörler ele alınmaktadır.

ÇOCUĞA KÖTÜ MUAMELE

WHO çocuğa kötü muameleyi “18 yaş altı çocuklara uygulanan ihmal ve istismar” olarak tanımlamaktadır. İstismarın dört ana türü vardır: “**ihmal**”, “**fiziksel istismar**”, “**duygusal/psikolojik istismar**” ve “**cinsel istismar**”. Diğer bir deyişle kötü muamele; çocuğun sağlığına, gelişimine veya onuruna fiili veya potansiyel

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Lefke Avrupa Üniversitesi, Hemşirelik Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, dsayik@eul.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-9614-0363

KAYNAKLAR

1. UNICEF. The Convention on the Rights of the Child: The children's version. (10/10/2023 tarihinde <https://www.unicef.org/child-rights-convention/convention-text-childrens-version#:~:text=A%20child%20is%20any%20person%20under%20the%20age%20of%2018> adresinden ulaşılmıştır).
2. WHO. Adolescent Health. (10/10/2023 tarihinde https://www.who.int/health-topics/adolescent-health#tab=tab_1 adresinden ulaşılmıştır).
3. Köseoğlu SZA, Tayfur AÇ. Adölesan dönemi beslenme ve sorunları. *Güncel Pediatri*, 2017; 15(2): 50-62.
4. WHO. Child Maltreatment. (11/10/2023 tarihinde <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment> adresinden ulaşılmıştır).
5. Ertürk CK, Yıldırım, A. Çocuğa yönelik kötü muamele: istismar. *Social Sciences Studies Journal (SSSJournal)*, 2024; 9(114): 7817-7828.
6. Harper NS, Foell R. *Child neglect: evaluation and management*. Available from: https://www.uptodate.com/contents/child-neglect-evaluation-and-management?search=NEGLECT%20AND%20ABUSE&source=search_result&selectedTitle=3~150&usage_type=default&display_rank=3 (Accessed 15th October 2023).
7. Fortson BL, Joanne K, Merrick MT, et al. *Preventing child abuse and neglect: A technical package for policy, norm, and programmatic activities*. Atlanta, Georgia; 2016.
8. Karaayvaz S, Dağı E. Çocuk İhmalı. İnancı A ve Sert G (ed.) *Pedatrik Klinik Adli Tıp içinde*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022. p.125-129.
9. Blumenthal A. *Child neglect I: Scope, consequences, and risk and protective factors 2015*. Available from: <http://cwrp.ca/sites/default/files/publications/en/141E.pdf> (Accessed 15th October 2023).
10. Saka NE. Çocuk istismarı ve ihmali önemli bir bileşen (eylem-kavram): "ihmal". *Klinik Çocuk Forumu*, 2005. s. 32-41.
11. Avdibegović E, Brkić M. Child neglect-causes and consequences. *Psychiatra Danubina*, 2020; 32(3): 337-342.
12. Azar ST, McGuier DJ, Miller EA, et al. Child neglect and maternal cross-relational social cognitive and neurocognitive disturbances. *Journal of Family Psychology*, 2017; 31(1): 8-18.
13. Chowdhary N, Ranjana BS, Rajasekaran S, et al. Child Neglect And Its Repercussions In Covid Era Child Neglect: Concept, Indian perspective and its repercussion in covid era. *European Journal of Molecular & Clinical Medicine*, 2020; 7(8), 4805-4813.
14. Özpolat AO. Çocuk ihmal ve istismarının politikalarla ilişkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2023; 28(1): 141-153.
15. WHO. Violence against children. (15/10/2023 tarihinde https://www.who.int/health-topics/violence-against-children#tab=tab_2 adresinden ulaşılmıştır).
16. Gökalp Y, Kaya S, Övün A. Kadın ve çocuk istismarı. *Akademik Matbuat*, 2018; 2(1): 61-77.
17. Kaytez N, Yüceliyiğit S, Kadan G. Çocuğa yönelik istismar ve çözüm önerileri. *Avrasya Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2018; 1(1): 18-24.
18. Geçkil E. Çocuklarda fiziksel istismar ve hemşirelik yaklaşımı. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2017; 6(1): 129-139.
19. Aydoğan A and Gürhan N. Determination of self-esteem and mental status of abused and neglected and non-neglected adolescent. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 2020; 14(1): 112-122.
20. Manuela G, Sevecke K, and Buchheim A. Disorder-specific attachment characteristics and experiences of childhood abuse and neglect in adolescents with anorexia nervosa and a major depressive episode. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 2018; 25(6): 894-906.